

GRUNDLAGEN DER BETRIEBSWIRTSCHAFTSLEHRE

II. Band. Der Absatz¹

ΓΕΝΙΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΩΣ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ

Ὑπό ΠΑΝ. ΣΤΡΑΤΟΥΔΑΚΗ

Ὁ προσεκτικὸς ἐρευνητὴς παρακολουθῶν τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς θὰ διαπιστώσῃ εὐκόλως ὅτι ὁ κλάδος οὗτος, ἐκ τῶν νεωτέρων τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης, διήλθε εἰς σχετικῶς μικρὸν χρονικὸν διάστημα τρία στάδια ἀναπτύξεως. Τὸ πρῶτον τούτων χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀπλὴν συλλογὴν, παρακολούθησιν καὶ περιγραφὴν² διαφόρων φαινομένων εἰς τὴν μεμονωμένην οἰκονομικὴν μονάδα. Τὸ δεύτερον στάδιον ἐξελίξεως τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχήν, θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, δημιουργίας τῆς Ἰδιωτικοοικονομικῆς ἐπιστήμης. Κατὰ τὸ στάδιον αὐτὸ ἀρχεται ἡ θεωρητικὴ σύλληψις καὶ μελέτη εἰς περιορισμένον φυσικὰ βαθμὸν προβλημάτων τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς. Κατ' αὐτὸ ἀρχεται ἡ μελέτη τῆς θεωρίας τῶν λογαριασμῶν καὶ ἡ ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων κοστολόγησις τῶν παραγομένων προϊόντων κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαν τὴν βιομηχανικὴν ἐπανάστασιν περίοδον. Εἶναι ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ E. Schmalenbach καὶ Fritz Schmidt ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς, ὥστε νὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μὲ ἱλιγγιώδη ταχύτητα ἀναπτυσσομένης βιομηχανίας ἰδίως εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ Ἀγγλίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ὁ Καθηγητὴς Gutenberg διαβλέπων ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον θὰ ἐπαιξε ἡ Ἰδιωτικὴ Οἰκονομικὴ εἰς τὰ ἐπόμενα στάδια ἐξελίξεώς της, ἐπέλεξε καὶ ἠσχολήθη συστηματικῶς πλέον ἀπὸ πρακτικῆς, περισσότερον ὅμως ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως, μὲ τὰ προβλήματα τῆς ἐπιχειρήσεως³. Ἡ ἐπιχειρήσις ἀποτελεῖ διὰ τὸν Gutenberg τὸ κεντρικὸν θέμα εἰς τὸ ὁποῖον συνεχῶς ἐμβαθύνει, τῇ βοηθείᾳ δὲ κυρίως συγχρόνων μεθόδων τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως κατορθώνει

1. Κριτικὴ τοῦ ὁμωνύμου ἔργου von Prof. Dr., Dr.h.c. Dr.h.c. E. Gutenberg, Springer Verlag Berlin - Göttingen - Heidelberg, 5 ἔκδοσις 1962, σελίδες 481, DM 48.

2. Kilger, W., Zum wissenschaftlichen Werk Erich Gutenbergs. Zeitschrift für Betriebswirtschaft 1962, σελ. 682. K. Hax, Grundlagen der Betriebswirtschaftslehre, Zeitschrift für handelswissenschaftliche Forschung 1962, σελ. 648.

3 E. Gutenberg, Die Unternehmung als Gegenstand betriebswirtschaftlicher Theorie, Berlin 1929.

ὅπως διερευνήσῃ μὲ πρωτοτυπίαν καὶ σαφήνειαν προβλήματα τῆς ἐπιχειρηματικῆς πολιτικῆς τὰ ὁποῖα μέχρι τότε ἐθεωροῦντο ἄλυτα. Διὰ τῆς νέας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Gutenberg θεωρητικῆς ἀντιμετωπίσεως ὅλων τῶν προβλημάτων τῆς συγχρόνου ἐπιχειρήσεως κατωρθώθη ὅπως δοθῇ νέα ἰσχυρὰ ὠθησις εἰς τὴν Ἰδιωτικὴν Οἰκονομικὴν καὶ οὕτως εἰσέλθῃ αὐτὴ εἰς τὸ τρίτον καὶ πλέον δυναμικὸν στάδιον ἐξελίξεώς της. Ὁ ἐνταῦθα κρινόμενος 2ος τόμος⁴ τοῦ ὡς ἄνω ἔργου τοῦ Καθηγητοῦ Gutenberg ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τὸ ἔτος 1954.

Εἰς τὸν πρῶτον τόμον ἐξετάζονται τὰ προβλήματα παραγωγῆς τῶν προϊόντων ἐντὸς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐνῶ εἰς τὸν δεῦτερον ἐρευνῶνται διὰ τὰ θέματα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν διάθεσιν τῆς παραγωγῆς.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου τοῦ ἐρευᾶ ὁ συγγραφεὺς συστηματικᾶ διὰ τὰ προβλήματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ τμήματος τῶν πωλήσεων, ὡς ἐπίσης τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐξόδων, τὸν προγραμματισμὸν τῶν πωλήσεων, τοὺς κινδύνους ὅπου συνεπάγεται ἡ ἐκάστοτε πολιτικὴ πωλήσεων κλπ. Πρὸς τοῦτο χρησιμοποιεῖ ὁ Gutenberg κυρίως τὴν μαθηματικὴν ἀνάλυσιν, ἐπιτυχᾶνων συγχρόνως ὅπως παραμένῃ ἐντὸς τῆς ἰδιωτικοοικονομικῆς πραγματικότητος.

Μὲ τὸ θέμα τῆς ὀργανώσεως ἡσχολήθη ὁ συγγραφεὺς εἰς ἀρκετὰ μεγάλην ἔκτασιν εἰς τὸν α' τόμον τοῦ ἔργου του. Ἐνταῦθα ἐξετάζει τοῦτο ὑπὸ στενὴν ἔννοιαν καὶ δὴ ἐν ἀλληλεξαρτήσῃ πρὸς τὸ κύριον θέμα τοῦ τόμου αὐτοῦ, ἦτοι, ὡς εἴπομεν, τῆς διαθέσεως τῆς παραγωγῆς. Ἀντιθέτως ὁ προγραμματισμὸς τῆς διαδικασίας τῆς πωλήσεως ἀπασχολεῖ ἐνταῦθα τὸν συγγραφέα περισσότερον. Ὁ προγραμματισμὸς γενικῶς ἀφορᾶν ὡς γνωστὸν εἰς προβλέψεις ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν μελλοντικῶν γεγονότων, εἶναι ἴσως ἡ πλέον λεπτὴ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀρμοδιότης τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως. Προϋποθέτει δὲ ἐν πλήρῃ σύστημα συλλογῆς, ἀναλύσεως, καὶ μεταβιβάσεως πάσης φύσεως πληροφοριῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποτελέσουν τὴν βάσιν τῶν λαμβανόμενων ἀποφάσεων. Εἶναι προφανὴς λοιπὸν ἡ σημασία τῶν πληροφοριῶν καὶ ἡ ὀργάνωσις τοῦ συστήματος ἐπικοινωνιῶν, ἦτοι τόσον τῆς συλλογῆς, ὅσον ὅμως κυρίως ἡ ἐντὸς τῆς οἴκον. μονάδος ἀξιολόγησις καὶ μεταβίβασις αὐτῶν. Ἀναγνώριζων δὲ ὁ Gutenberg τὴν σημασίαν τῆς ὀργανώσεως τοῦ συστήματος ἐπικοινωνιῶν, ὡς ἐπίσης τῶν πληροφοριῶν, ἐξετάζει συστηματικῶς τὸ θέμα τοῦτο. Μεταξὺ τῶν μέσων διὰ τῶν ὁποίων θὰ βοηθηθῇ ὁ ἐπιχειρηματίας ὅπως καθορίσῃ τὸ ὕψος τῶν πωλήσεων ἀναφέρεται καὶ ἡ ἐξακρίβωσις τῶν τάσεων καταναλώσεως ὀρισμένων προϊόντων ὑπὸ τῶν οἰκονομούντων ἀτόμων. Ὁ Gutenberg, ἐξετάζων τὴν γνώμην καθ' ἣν εἶναι δυνατὸν νὰ συσχετισθῇ ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς ἐπιχειρήσεως μὲ τὴν ἐκάστοτε κατάστασιν τῆς

4. Βιβλιοκρισία τοῦ I Τόμου, Die Production, 7 ἐκδόσις, ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Ἄρχειον Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν 1961, σελ. 559.

συγκυρίας καὶ οὕτω νὰ ἐπιλυθοῦν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἱκανοποιητικῶς λεπτὰ προβλήματα τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς τὸ ὕψος τῆς παραγωγῆς, ἡ τιμὴ, ἡ ποιότης τῶν προϊόντων κλπ., ἐκφράζει ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν (σελ. 41, 51, 63) ἀποτελεσματικότητα πού ἤδυναντο νὰ ἔχουν μακροοικονομικὰ μεγέθη διὰ τὴν μελέτην καθαρῶς μικροοικονομικῶν θεμάτων. Βεβαίως τονίζει ὁ Gutenberg, τὰς δυσμενεῖς συνεπειὰς πού θὰ εἶχε διὰ τὴν ἐπιχειρήσιν ἢ μὴ προσαρμογὴ τοῦ ρυθμοῦ λειτουργίας αὐτῆς πρὸς τὸν ρυθμὸν ἐξελίξεως τῆς ὅλης οἰκονομίας. Ὁ Gutenberg ἀμφισβητεῖ τὴν δυνατότητα ἐξαγωγῆς συγκεκριμένων συμπερασμάτων διὰ τὴν μεμονωμένην ἐπιχειρήσιν ἀκόμη καὶ ἐκ τυχόν διαπιστώσεων ἀφορωσῶν εἰς τὸν ἐπὶ μέρους κλάδον τῆς μεταποιήσεως ἐνθα ἀνήκει βιομηχανία τις, ὡς π.χ. Ὑφαντουργίας, Μεταλλουργίας κλπ.

Ὁ συγγραφεὺς ἐρευνῶν τὸ ὅλον θέμα τοῦ προγραμματισμοῦ τῶν πωλήσεων δίδει ἰδιαιτέραν ἐμφασιν εἰς δύο κυρίως σημεῖα : πρῶτον τὴν σημασίαν τοῦ ὑποκειμενικοῦ παράγοντος (ἐπιχειρηματίου—Ἀνωτάτης Διοικήσεως τῆς Ἐπιχειρήσεως) διὰ τὴν ἀξιολόγησιν ὠρισμένων παραγόντων καὶ συσχετίσιν αὐτῶν πρὸς λήψιν τῶν τελικῶν ἀποφάσεων καὶ δεύτερον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ἀβεβαιότητος ὅπου δύνανται νὰ ἔχουν οὗτοι ἐπὶ τῶν διαφόρων γεγονότων ὡς πρὸς τὴν τελικὴν ἐκβασιν αὐτῶν. Οὕτω συντόμως, ἀλλὰ μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν τὸ ὅλον ἔργον τοῦ Καθηγητοῦ Gutenberg σαφήνειαν, διεξέρχεται οὗτος τὸ θέμα τῆς ἀντικειμενικῆς ἀβεβαιότητος (σελ. 53–60). Τονίζεται ἐπίσης ἡ σημασία τοῦ τυχόν διαθέσιμου στατιστικοῦ ὕλικου τὸ ὅποῖον καταλλήλως ἐπεξεργαζόμενον ἀποτελεῖ ἐν πολὺ ἀποτελεσματικὸν μέσον διὰ τὸν καθορισμὸν τόσον τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας τῆς ἐπιχειρήσεως ὅσον ἐπίσης τῆς τιμολογιακῆς πολιτικῆς αὐτῆς. Πρέπει ἡ ἐπιχειρήσιν νὰ γνωρίζῃ μετὰ πλείστης ὁσῆς δυνατῆς ἀκριβείας τὰς ἐπιθυμίας τῶν καταναλωτῶν τῶν προϊόντων αὐτῆς, κυρίως δὲ ἐὰν τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως παραγόμενα ἀγαθὰ ἱκανοποιοῦν τὰς ἀνάγκας τῶν καταναλωτῶν, καὶ πιστεύουν οἱ τελευταῖοι οὗτοι ὅτι ἡ ζητούμενη τιμὴ δὲν εἶναι ὑπερβολικὴ, δηλ. ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἀποκτωμένη χρησιμότης αὐξάνει τὴν συναλικῶς διαθέσιμον τοιαύτην τῶν ἀγοραστῶν. Ἡ ἀπόκτησις τῶν σχετικῶν πληροφοριῶν δύναται νὰ γίνῃ διὰ δειγματοληπτικῶν ἐρευνῶν εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ δι' ἄλλων μεθόδων χρησιμοποιοιμένων ὑπὸ τῆς μαθηματικῆς καὶ στατιστικῆς ἀναλύσεως.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἐξετάζει ὁ Gutenberg τὰς μεθόδους πωλήσεως τῶν προϊόντων τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων. Εἶναι δὲ δυνατόν ἐπιχειρήσις τις εἰσαγάγῃ εἴτε τὸ συγκεντρωτικὸν εἴτε τὸ ἀποκεντρωτικὸν σύστημα. Ἀναλόγως ἡ πώλησις τῶν προϊόντων γίνεται ὑπὸ τῆς ἰδίας τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ ἀνατίθεται αὐτῇ εἰς ἄλλας ἀνεξαρτήτους ἢ καὶ ἐξηρητημένας ἐπιχειρήσεις. Ἐπίσης ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν παραγομένων προϊόντων εἶναι δυνατόν νὰ ἀνατεθῇ ἡ πώλησις αὐτῶν εἰς ὑπαλλήλους ταξιδεύοντας (ὡς συνήθως συμβαίνει τοῦτο εἰς τὰς Φαρμακοβιομηχανίας) εἰς διαφόρους πόλεις ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ.

Ἐπίσης εἶναι δυνατόν νά χρησιμοποιηθοῦν μόνιμοι ἀντιπρόσωποι εἰς τοὺς ὁποίους μεταβιβάζεται τὸ δικαίωμα νά πωλοῦν τὰ προϊόντα τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὅλα τὰ σχετικά ζητήματα μὲ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν κοστολόγησιν τῆς διαθέσεως τῶν προϊόντων ἐξετάζονται συστηματικῶς καὶ διεξοδικῶς.

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἔρευνα τοῦ ἀποφασιστικῆς σημασίας θέματος, κατὰ πόσον δηλαδὴ συμφέρει τὴν ἐπιχείρησιν ἡ διάθεσις τῶν προϊόντων αὐτῆς μέσῳ ἀντιπροσώπων ἢ ταξιδευόντων ὑπαλλήλων. Τῇ βοήθειᾳ δὲ τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως προσδιορίζει ὁ Gutenberg τὸν ὄγκον πωλήσεων ὅπου οἱ δύο τρόποι διαθέσεως τῶν προϊόντων συνεπάγονται τὸ αὐτὸ ὕψος σταθερῶν καὶ μεταβλητῶν ἐξόδων. Ὁ ὄγκος οὗτος πωλήσεων προσδιορίζεται ὡς τομῆ δύο γραμμῶν παρισταμένων ἀλγεβρικῶς ὑπὸ δύο πρωτοβαθμίων ἐξισώσεων. Ἐὰν ὑποθεθῇ ὅμως ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ πωλουμένου ἀγαθοῦ εἶναι συνάρτησις τοῦ ὄγκου τῶν πωλήσεων τότε αἱ ὡς ἄνω ἐξισώσεις δὲν εἶναι δυνατόν νά παριστοῦν εὐθείας γραμμάς, παρὰ ταῦτα ὅμως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ κρίσιμον ὕψος τῶν πωλήσεων παρέχεται ὑπὸ τῆς τομῆς δύο γραμμῶν τῆς μορφῆς :

$$K_1 = f_1 + q_1 ax - q_1 bx^2,$$

ὥστε καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν εἶναι δυνατὴ ἡ λύσις τοῦ προβλήματος (βλ. ὑποσ. σελ. 131-132).

Ὁ καθορισμὸς τῆς τιμῆς τὴν ὁποίαν θὰ ζητήσῃ ἡ Οἰκονομικὴ μονὰς διὰ τὰ προϊόντα αὐτῆς δὲν εἶναι ὡς γνωστὸν ἀπλοῦν πρόβλημα. Ἡ Ζητούμενη τιμὴ δὲν εἶναι πάντοτε ἀμεσὸς συνέπεια τοῦ κόστους παραγωγῆς καὶ διαθέσεως τῶν προϊόντων. Μέγα πλῆθος παραγόντων ἐπιδρῶν εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν τελικῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν. Ἡ ἐπιχείρησις δὲ ἀκολουθοῦσα τὴν ἐνδεδειγμένην καὶ πλέον συμφέρουσαν τιμολογιακὴν πολιτικὴν ὀφείλει νά λάβῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τῆς τοὺς παράγοντας αὐτοὺς. Ὡστε λοιπὸν ὁ καθορισμὸς τῆς ἀρίστης τιμολογιακῆς πολιτικῆς ὑπὸ τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι ἐκ τῶν πλέον σημαντικῶν καὶ ἐν ἐκ τῶν κεντρικῶν θεμάτων μὲ τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται ἡ κλασσικὴ Θεωρητικὴ Πολιτικὴ οἰκονομία καὶ ἡ Ἰδιωτικὴ Οἰκονομικὴ (σελ. 162). Χαρακτηριστικῶς λέγει ὁ Gutenberg (σελ. 73), ὅτι οἱ καταναλωταὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι καθορίζουν ποῖα προϊόντα ἀξίζουν διὰ τὴν ζητούμενην τιμὴν καὶ ποῖα ὄχι. Τοῦτο δὲ τὸ πληροφορεῖται ἡ ἐπιχείρησις εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως ἐκ τοῦ τρόπου ἀντιδράσεως τῆς ἀγορᾶς εἰς σχετικῶς σύντομον χρονικὸν διάστημα. Μία δὲ θεωρία πολιτικῆς τιμῶν πρέπει νά στηρίζεται ἐπὶ ὅσον τὸ δυνατόν εὐρυτέρων βάσεων, ὥστε νά δύναται νά περιλάβῃ ὅλας τὰς εἰς τὴν πρᾶξιν ἐμφανιζομένας δυνατὰς περιπτώσεις. Οὕτως ἀφοῦ κατατάξει ὁ Gutenberg τὰς διαφόρους μορφὰς ἀγορᾶς, προβαίνει εἰς μίαν συστηματικὴν ἀνάλυσιν τῶν εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἐπικρατουσῶν εἰδικῶν συνθηκῶν, τῇ βοήθειᾳ δὲ καὶ πάλιν τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως ἐξάγει συγκεκριμένα συμπεράσματα ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν πολιτικὴν τιμῶν ὑπὸ τῆς μεμονωμένης ἐπιχειρήσεως. Ὁ

Gutenberg έρευνά τρεῖς μορφάς από απόψεως προσφοράς : άτομικήν, δλιγοπωλιακήν και μονοπωλιακήν, έξετάζεται δέ έκάστη περίπτωσης άντιστοίχως έάν πρόκειται διά πλήρη ή μη άγοράν. Τέλος εις όλας τάς ώς άνω μορφάς άγοράς προϋποτίθεται ότι ή ζήτησις είναι άτομιστικῆς μορφῆς. Ένταύθα ο Gutenberg, ώς βλέπωμεν, άκολουθεῖ τήν παραδεδεγμένην κλασσικήν κατάταξιν τῆς άγοράς, χωρίς νά αποδέχεται τήν κατά τά τελευταία ιδίως έτη (σελ. 169). απόκλισιν τών θεωρητικῶν από τήν διάκρισιν τῆς άγοράς βάσει δύο κριτηρίων, ήτοι τοῦ πλήθους (μικροῦ ή μεγάλου) τών προσφερόντων και ζητούντων. Προστιθεμένου δέ τοῦ κριτηρίου τῆς πλήρους ή μη τῆς άγοράς άντιλαμβάνεται τις εύκόλως πόσο σχετικῶς μέγας είναι ο αριθμός τών έξεταστέων μορφῶν τῆς άγοράς. Έπηρεαζόμενος δέ ο Triffin από τήν βασικήν σκέψιν τοῦ Chamberlin ⁵, όστις προσπαθεῖ νά άντικαταστήσῃ τό κλασσικόν σχῆμα άγοράς διά τῆς εισαγωγῆς τῆς μεγάλης ομάδος (πωλητῶν) και τῆς μικρᾶς τοιαύτης, άκολουθεῖ οὔτος έτέραν παρεμφερῆ πορείαν, λαμβάνων ὑπ' όψιν του όχι τήν επίδρασιν πού δύναται νά έχῃ ή μεταβολή τῆς τιμῆς ενός προϊόντος έπιχειρήσεώς τινος επί τών εισπράξεων τῆς άνταγωνιζομένης έπιχειρήσεως, αλλά πολύ περισσότερον τήν επίδρασιν πού θά έχῃ επί τοῦ ὕψους τών πωλήσεων τῆς τελευταίας ταύτης. Τήν μεταβολήν δέ αὐτήν έπιτυγχάνει νά μετρήσῃ ο Triffin διά τοῦ όμωνύμου συντελεστοῦ (σελ. 170). Ός γνωστόν δέ έκκινῶν περαιτέρω ο Παπανδρέου ⁶ από τόν ώς άνω συντελεστήν τοῦ Triffin προσπαθεῖ οὔτος όπως συμπληρώσῃ άφ' ενός μέν τήν σταυροειδή έλαστικότητα και άφ' έτέρου τήν άμεσον τοιαύτην τῆς ζητήσεως ώρισμένων προϊόντων έπιχειρήσεώς τινος δι' ενός παράγοντος διά τοῦ όποίου θά αποδίδεται ή ίκανότης τῆς έπιχειρήσεως όπως γνωρίζῃ τήν μεταβολήν τών πωλήσεών τῆς, όταν μεταβάλῃ τό ὕψος τῆς τιμῆς τών προϊόντων τῆς κατά δεδόμενον ποσοστόν (σελ. 199).

Εἰς τήν περίπτωσην μονοπωλιακῆς έπιχειρήσεως (σελ. 175), έξετάζει ο Gutenberg όλας τάς δυνατάς περιπτώσεις πλήρους μονοπωλίου ώς έπίσης και τήν πορείαν τών καμπυλῶν πωλήσεως, μέσων και όριακῶν έσόδων, έν συνδασμῶ πρὸς τήν τιμήν εκείνην τῆς πωλήσεως διά τῆς όποίας θά έπιτευχθῇ μεγιστοποίησις τοῦ κέρδους ὑπό τῆς έπιχειρήσεως, έφ' όσον είναι δεδομένον τό ὕψος τών πωλήσεων και τό κόστος τῆς παραγωγῆς (Σημεῖον Cournot). Εἰς τήν περίπτωσην μονοπωλιακῆς έπιχειρήσεως παραγωγούσης περισσότερα τοῦ ενός προϊόντα, τῆς δυναμικότητος τῆς έπιχειρήσεως θεωρουμένης περιω-

5. Chamberlin, E. H., The Theory of Monopolistic Competition, Cambridge, Mass., 1950, 6th ed.

Triffin, R., Monopolistic Competition and General Equilibrium Theory, Cambridge Mass., 1949.

6. A.G. Papandreou, Market Structure and Monopoly Power, AER, 1949. σελ. 883.

ρισμένης πάντως ως έπαρκούσης διά την παραγωγήν τῆς ζητουμένης ποσότητος προϊόντων, καταβάλλεται προσπάθεια προσδιορισμοῦ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ποσότητος ἐκείνης ἔνθα ἡ ἐπιχείρησις θά ἐπιτύχη τὸ μέγιστον δυνατὸν κέρδος (σελ. 189). Διὰ τὴν λύσιν τοῦ τεθέντος προβλήματος χρησιμοποιεῖ ὁ Gutenberg τὴν μέθοδον τοῦ γραμμικοῦ προγραμματισμοῦ ὡς ἐπίσης ἐν περιπτώσει ὑπάρξεως περαιτέρω περιορισμῶν τὸν τετραγωνικὸν προγραμματισμὸν καὶ τὴν simplex method (σελ. 105).

Τὴν ἐξέλιξιν καὶ τελικὴν διαμόρφωσιν ὄλων τῶν σχετικῶν θεμάτων ἐντὸς τοῦ πλήρως ἀνταγωνιστικοῦ (ἀτομιστικοῦ) συστήματος μελετᾷ ὁ Gutenberg μετὰ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν συστηματικότητα καὶ σαφήνειαν (σελ. 200-247). Ἡ πορεία τῆς καμπύλης πωλήσεως, ὁ καθορισμὸς τοῦ ὕψους τῆς παραγωγῆς, τῆς τιμῆς θεωρουμένης δεδομένης διὰ τὴν μεμονωμένην ἐπιχείρησιν πρὸς ἐπίτευξιν ὑπ' αὐτῆς τοῦ μεγίστου κέρδους, ὡς ἐπίσης ἡ ἐπίδρασις τῆς μεταβολῆς τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος ἐπὶ τοῦ ὄγκου τῆς παραγωγῆς κλπ., ἐξετάζονται διεξοδικῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἡ πολιτικὴ τιμῶν εἰς μὴ πλήρες ἀνταγωνιστικὸν σύστημα ἐρευνᾶται ἐπίσης λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως (σελ. 217-247). Ἐνταῦθα μελετῶνται κυρίως τὰ προβλήματα τιμολογιακῆς πολιτικῆς ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν διαφοροποιήσεως τῆς ποιότητος τῶν παραγομένων προϊόντων. Ἐνῶ εἰς τὴν περίπτωσιν πλήρους ἀγορᾶς προϋποτίθεται ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοιογενείας τῶν προϊόντων, ἀντιθέτως εἰς τὸ ἐνταῦθα ἐξεταζόμενον θέμα παύει ἰσχύουσα ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἀντικαθιστωμένη ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνομοιογενείας τῶν προϊόντων. Ἀκριβῶς δὲ λόγῳ τῆς ἀτελείας τῆς ἀγορᾶς λόγῳ ἀνομοιογενείας τῶν προϊόντων τὰ ὁποῖα παράγονται ὑπὸ τῶν διαφόρων ἀνταγωνιζομένων ἐπιχειρήσεων, παρέχεται εἰς αὐτὰς ἡ δυνατότης ὅπως ἀσκήσουν αὐτόνομον τιμολογιακὴν πολιτικὴν, πάντως βεβαίως ἐντὸς σχετικῶς στενῶν ὁρίων. Οὕτως τὴν καμπύλην πωλήσεων διαιρεῖ ὁ Gutenberg εἰς τρία τμήματα (σελ. 225) :

α) Μονοπωλιακὸν τμήμα, τὸ ὁποῖον εἶναι συνέπεια τῆς ἀτελείας τῆς ἀγορᾶς κυρίως δὲ τῆς ὡς ἄνω ἀνομοιογενείας τῶν προϊόντων, β) ἐνὸς ὑπερκειμένου καὶ γ) ἐνὸς ὑποκειμένου τμήματος τοῦ ὡς ἄνω μονοπωλιακοῦ τοιούτου.

Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζει ὁ συγγραφεὺς μετὰ τὰ αὐτὰ πάντοτε μέσα τῆς ἀναλύσεως τὴν πολιτικὴν τιμῶν ἐπιχειρήσεως δρώσης ἐντὸς συστήματος ἀγορᾶς ὑπὸ συνθήκας ὀλιγοπωλίου (σελ. 247-293).

Ἡ πολιτικὴ τιμῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀσκηθῇ ὑπὸ συνθήκας ὀλιγοπωλίου κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους : α) Διὰ καθορισμοῦ τῆς τιμῆς βάσει τῶν κανόνων τοῦ ἀνταγωνισμοῦ διὰ συνήθων μέσων, β) ἢ διὰ τῆς πολιτικῆς τιμῶν ἀκολουθουμένη τακτικῆ ἀποβλέπει ὅπως ἐξασθενήσῃ τὴν θέσιν τῶν ἀνταγωνιζομένων ἐπιχειρήσεων, μέχρις ὅτου ἀναγκασθοῦν αἱ τελευταῖαι αὐταὶ ὅπως φραγαταλείψουν τὸν ἀγῶνα καὶ γ) διὰ σιωπηρᾶς συμφωνίας ἢ κατόπιν συνεν-

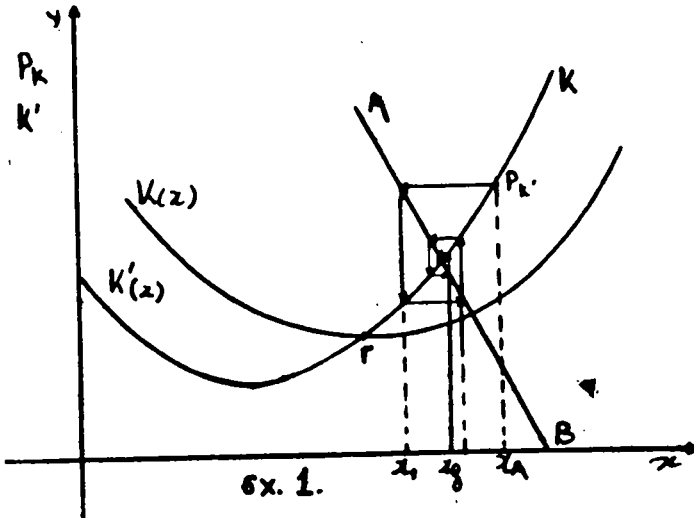
νοήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων δὲν ἀναλαμβάνουν αὐται κανὲν μέτρον τιμολογιακῆς πολιτικῆς τὸ ὁποῖον πιθανὸν νὰ ὑπέσκαπτε ἀμοιβαίως τὴν θέσιν αὐτῶν. Παρὰ δὲ τὰς γενομένας ἐντατικὰς ἐρεῦνας εἰς τὸ θέμα τῆς τιμολογιακῆς πολιτικῆς, ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποῖαι δρῶν ὑπὸ συνθήκας ὀλιγοπωλίου ἐν τούτοις, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Gutenberg (σελ. 250), τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς οὐδόλως δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἱκανοποιητικά. Ἐκφράζει δὲ τὴν γνώμην ὁ συγγραφεὺς ὅτι πιθανὸν ἢ θεωρία τῶν παιγνίων νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐπιχειρηματίας εἰς τὴν λήψιν περισσότερον ἀποτελεσματικῶν μέτρων διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐνδεδειγμένης τιμολογιακῆς τῶν πολιτικῆς. Ἡ περίπτωσις δὲ τοῦ ὀλιγοπωλίου πληροῖ τὰς ὑπὸ τῆς θεωρίας τῶν παιγνίων ἀπαιτουμένας προϋποθέσεις, ὥστε ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς πλέον συμφερούσης τιμολογιακῆς πολιτικῆς ὑπὸ τῶν ἀνταγωνιζομένων ἐπιχειρήσεων νὰ θεωρῆται ἀπολύτως δυνατὴ. Διὰ τὴν μελέτην καὶ τὰς δυνατότητας ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας τῶν παιγνίων ἀφιερώνει ὁ Gutenberg ἐν σημαντικῶν μέρος τοῦ ἔργου του. Ἐπίσης διεξέρχεται ὁ συγγραφεὺς εἰδικὰ προβλήματα τῆς πολιτικῆς τιμῶν, ὡς τῆς διαφοροποιήσεως τῶν τιμῶν, τοῦ καθορισμοῦ τῆς τιμῆς πωλήσεως βάσει τοῦ μέσου κόστους, τῆς τιμῆς ἐπανακτῆσεως τῶν πρώτων ὕλων κλπ. Ἐπίσης ἡ ἐπίδρασις ποὺ δύναται νὰ ἔχῃ ὁ βαθμὸς ἀπασχολήσεως ἐπὶ τοῦ καθορισμοῦ τῆς τιμολογιακῆς πολιτικῆς τῆς ἐπιχειρήσεως ἐξετάζεται μὲ ἀρκετὴν σαφήνειαν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Gutenberg (σελ. 331). Οὗτος δὲ ἀντικρούει τὴν γνώμην τῶν Schmalenbach καὶ Schmidt⁷, οἱ ὅποιοι πιστεύουν ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις πρέπει νὰ ἀκολουθοῦν μίαν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐλαστικὴν πολιτικὴν τιμῶν, διότι μόνον οὕτω θὰ καταστῇ δυνατὴ μία ὁμαλὴ καὶ ἄνευ αἰσθητῶν διακομάνσεων ἀπασχόλησις τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς. Ἐπικρίνουσι δὲ τοὺς ἐπιχειρηματίας ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀναγκάζονται νὰ αὐξομειώνουν τὴν ἀπασχόλησιν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν κρατοῦντες τὰς τιμὰς σταθεράς. Ἐὰν δὲ ἡ ἐπιχείρησις καθοριστῇ τὴν τιμὴν προσφορᾶς ἴσην πρὸς τὸ ὀριακὸν κόστος τότε ἐφ' ὅσον μὲν ἡ τιμὴ αὕτη καθορίζεται ἀπὸ τὸ ὀριακὸν κόστος ἐπὶ τοῦ τμήματος ΓΚ τῆς καμπύλης ὀριακοῦ κόστους (βλ. σχ. 1), εἶναι προφανὲς ὅτι ὅσον εἰς ὑψηλότερα ἐπίπεδα κινεῖται ἡ τιμὴ προσφορᾶς τόσο ἐντονωτέρα θὰ εἶναι ἡ ἀπασχόλησις τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν. Τὸ τελευταῖον ὁμῶς τοῦτο συνεπάγεται τιμὴν προσφορᾶς ἢ ὁποῖα δὲν προσεγγίζει (ὑπὸ ὁμαλᾶς συνθήκας) τὴν τιμὴν ζητήσεως. Ἐὰν συνεπῶς ὑποθεθῇ ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἐπιλέγει ὡς τιμὴν προσφορᾶς τὴν P_x , ἀντιστοιχοῦσαν εἰς παραγωγὴν ΧΑ, ὅτε προφανῶς ἔχομεν τιμὴν $P_x \cdot ΧΑ =$ ὀριακὸν κόστος, ἢ καμπύλη δὲ ζητήσεως εἶναι ἡ ΑΒ, τότε εἰς ἀριθμὸς τῶν καταναλωτῶν θὰ παραιτηθῇ τῆς ἀγορᾶς τοῦ προ-

7. Schmalenbach, E., Selbstkostenrechnung und Preispolitik, 6 ἔκδοσις, Leipzig 1934.

Schmidt, F., Kalkulation und Preispolitik, Berlin 1930.

«ΑΡΧΕΙΟΝ» Δ. Καλιτωμακῶσι, Τόμ. 43ος (1963), Τεύχ. Β'

όντος, καθ' ὅσον δὲν θὰ εἶναι οὗτοι διατεθειμένοι νὰ πληρώσουν τὴν ζητούμενην τιμὴν P_k' , ὅτε ἡ ἐπιχείρησις θὰ μειώσῃ τὴν παραγωγὴν εἰς X_1 .

σχ. 1.

Ἡ αὐτὴ διαδικασία θὰ συνεχισθῆ μέχρις ὅτου συμπέσῃ τιμὴ προσφορᾶς = τιμὴ ζήτησεως = ὀριακὸν κόστος. Συνεπῶς, ὡς παρατηρῆ ὁ Gutenberg, θὰ ἀναγκασθῆ ἡ ἐπιχείρησις νὰ προσαρμόσῃ τὴν ἀπασχόλησιν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν μέχρι τοῦ σημείου ἐνθα πληροῦται ἡ ὡς ἄνω σχέσις, ἥτις θὰ πληροῦται εἰς τὸ σημεῖον τομῆς τῆς καμπύλης ζήτησεως μετὰ τῆς καμπύλης ὀριακοῦ κόστους. Ὡστε λοιπὸν ἡ σχέσις ὀριακὸν κόστος = τιμὴ προσφορᾶς δι' ἧς θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ πλήρης ἀπασχόλησις τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν δὲν συνεπάγεται ἐπίτευξιν ἰσορροπίας ἐντὸς τῆς ἐπιχειρήσεως παρὰ μόνον, ὡς λέγει ὁ καθηγητὴς Gutenberg (σελ. 333), ἐὰν συμβῆ νὰ ἰσχύῃ ἡ σχέσις : τιμὴ προσφορᾶς = τιμὴ ζήτησεως = ὀριακὸν κόστος.

Ἐν σημαντικὸν μέρος τοῦ ἔργου τοῦ ἀφιερώνει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ τόσο κεφαλαιώδους θέματος τῶν μεθόδων διαφημίσεως καὶ προσελκύσεως γενικῶς πελατῶν (σελ. 389-462). Τὴν παρακαλούθησιν τῶν ἐξόδων διαφημίσεως ἐπιτυγχάνει ὁ Gutenberg διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσεως τῶν γνωστῶν ἐκ τῶν εἰς τὰ προηγούμενα ἀναλυτικῶν μεθόδων. Διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσεως τῶν συγχρόνων μεθόδων ἐρεύνης καὶ ἀναλύσεως ἐπιτυγχάνει ὁ Gutenberg ὅπως διεξέληθαι καὶ τὸ θέμα αὐτὸ μετὰ πάσης συστηματικότητος, σαφηνείας καὶ συντομίας, χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἄλλωστε ὁλοκλήρου τοῦ διτόμου ἔργου του.

Ἐνταῦθα ἀκριβῶς ἐγκρίεται ἡ πρωτοτυπία τοῦ ὄλου ἔργου τοῦ Καθηγητοῦ Gutenberg. Οὗτος διὰ τῶν ἀναλυτικῶν μεθόδων ὅπου συστηματικῶς καὶ διὰ πρώτην φοράν χρησιμοποίη, εἰς τὸν τομέα τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς, ἐπιτυγχάνει νὰ μελετήσῃ ἐκ βάθρων θέματα τὰ ὅποια ἐθεωροῦντο μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου ὡς ἀναγόμενα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σφαιρὰν τῆς Θεωρητικῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας. Οὕτως ἐπέτυχε ὁ Gutenberg νὰ καταρρίψῃ τὴν παλαιὰν ἐδραιωμένην αὐτὴν γνώμην ὡς μὴ εὐσταθοῦσα καὶ νὰ ἐμφυσήσῃ συγχρόνους ἰδέας εἰς τὴν Ἰδιωτικὴν Οἰκονομικὴν * πρὸς νέας κατευθύνσεις, χρησιμοποιῶν τὴν μαθηματικὴν ἀνάλυσιν καὶ ἄλλοτε δανειζόμενος μεθόδους καὶ συμπεράσματα ἐκ τῆς Θεωρητικῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, ἄλλοτε πάλιν ἀπορρίπτων ταῦτα ὡς μὴ εὐρισκόμενα ἐντὸς τῆς ἰδιοοικονομικῆς πραγματικότητος, ὡς π.χ. ὁ νόμος τῆς φθίνουσας ἀποδόσεως τοῦ κεφαλαίου *, ἡ θεωρία τῆς πολιτικῆς τιμῶν κλπ. Ἡ πρωτοπορικὴ αὐτὴ ἐργασία τοῦ Καθηγητοῦ Gutenberg ἦτο φυσικὸν νὰ προκαλέσῃ ἐντόνους συζητήσεις εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης, σήμερον ὅμως ἔχει αὐτὴ τελειῶς ἐπιβληθῆ. Σοβαρὰν ἔνδειξιν αὐτοῦ ἀποτελοῦν αἱ ἐπανελημμένα ἐπανεκδόσεις ἀμφοτέρων τῶν τόμων καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ ὄλου ἔργου εἰς τὴν Ἰαπωνικὴν, Γαλλικὴν καὶ Ἰσπανικὴν γλῶσσαν. Τὸ ἔργον τοῦ Gutenberg εἶχε ἀμφισβητηθῆ κυρίως διὰ τὴν χρησιμοποίησιν εἰς εὐρέϊαν κλίμακα τῆς μαθηματικῆς καὶ στατιστικῆς ἀναλύσεως, πρᾶγμα τὸ ὅποιον, ὡς ὑπεστήριζεν ἡ δριμεῖα καὶ ἐν πολλοῖς κακόπιστος κριτικὴ, θὰ ἀπεξέ- νωνε τὴν Ἰδιωτικὴν Οἰκονομικὴν ἀπὸ τὸν ἀρχικῶς τεθέντα σκοπὸν καὶ θὰ ἀπεμάκρυνε ταύτην ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς γραμμῆς τὴν ὅποιαν εἶχον χαράξει διὰ τῶν κλασσικῶν τῶν ἔργων οἱ Schmalenbach καὶ Schmidt.

Σήμερον δὲ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐποχὴν ἔχει ἀποδειχθῆ ἡ ὀρθότης τῆς ὑπὸ τοῦ Gutenberg χρησιμοποιηθείσης μεθόδου. Εἰς τὰς διαδοχικὰς δὲ ἐκδόσεις διὰ τῶν νέων πορισμάτων τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς βελτιώνεται τὸ ἔργον εἰς τὸν τομέα κυρίως τῆς θεωρίας τῶν πληροφοριῶν, θεωρία παιγνίων, θεωρία λήψεως ἀποφάσεων ὑπὸ ἀβεβαίας συνθήκας διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ γραμμικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς simplex method.

8. K. H a x, Besprechungsaufsatz, Grundlagen der Betriebswirtschaftslehre von E. Gutenberg, I Bd. Die Produktion, II Bd. Der Absatz. Zeitschrift für Handelswissenschaftliche Forschung 1962, s. 648.

9. G u t e n b e r g, E., Grundlagen der Betriebswirtschaftslehre, I. Bd. Die Produktion, 7 ἔκδοσις Springer Verlag Berlin - Göttingen - Heidelberg, 1962, σελ. 195 κ.λπ.